

ELS LLIBRES DE LA SETMANA

Una metafísica de comunitat humana

Alex Broch

TOTS ELS POEMES (1957-1981)

Miquel Àngel Riera. «Carrà i Creu», núm. 44. Edicions 62. B-1985. 217 pàgines. 975 pessetes.

Hi ha afirmacions que cal repetir diverses vegades perquè reixin. En un article anterior on parlava de l'obra narrativa de M.A. Riera (AVUI, 28/VII/85), introduïa el comentari fent una clara defensa de la generació dels anys cinquanta —narradors i poetes— de les illes que considero, en importància, del tot germana de la del Principat. Una de les propostes que justament expliquen la meua antologia *Poesia Catalana 1939-1968* és la reivindicació —per noms: M. Villangómez, J. Vidal, J.M. Llompart i Blai Bonet, i poemes inclosos— d'aquesta generació poètica de les Illes. Del període analitzat hi havia un altre poeta mallorquí, M.A. Riera, que havia publicat un llibre de poesia, *Poesmes a Nai* (1965). Hi ha de tota manera, d'altres poetes d'un sol llibre que no van poder ésser inclosos. El sentit general de la reivindicació, però, no varia i així s'ha d'entendre també el 85 que Xavier Bru de Sala escriu a *Tots els poemes 1957-1981* de l'escriptor de Manacor.

Certament, com succeeix tant vegades, la lectura global de tota una obra ens descobreix el seu sentit més profund. M.A. Riera, com a poeta, ha sofert les irregularitats d'unes edicions minorità-

ries, publicades a destemps i en un ordre cronològic que no correspon al real d'escriptura. Ara, amb aquest nou volum, tot això es corregeix definitiu i situant l'ordre cronològic d'aquesta obra que, fins ara, abasta cinc títols: *Poesmes a Nai* (1965); *Biografia* (1974); *La bellesa de l'home* (1979); *Paràbola i clam de la cosa humana* (1974) i *Llibre de benaventurades* (1980), més uns poemes ocasionals.

La lectura de *Tots els poemes* de M.A. Riera ens situa davant de l'obra d'un poeta diferent o, en tot cas, d'una veu poètica força personal i diferenciada. Sovint, fins que no es descobreix i assumeix el to poètic de la seva obra costa circular pels camins que el món poètic de Riera ens ofereix. Probablement per una certa duresa de lèxic i llenguatge, per la presentació d'un món que s'allunya dels hàbits que com a factors de poesia tenim, per la presentació d'una imatgeria poètica ben poc estandaritzada. Pla i curt, em penso que no m'equivoco gaire si afirmem que la poesia de Miquel Àngel Riera és més conceptual que no pas ètica en el sentit que utilitzem aquest mot quan ens referim a obres poètiques on l'expressió sol ésser tan important com la imatge conceptual que ens proposa. Potser, si ho interpretem així, donarem el sentit exacte als versos que escriu al final del poema XIII, darrer de *Biografia*, quan afirma que escriurà amb les mateixes paraules «d'escriure una postal a la família».

Confesso, doncs, que la meua experiència de lectura



Miquel Àngel Riera

de *Tots els poemes* ha estat desigual i que, amb una primera lectura, se m'apareixia la fàcil sortida de comparar l'obra del poeta amb la del novel·lista i escollir aquest segon vessant de l'escriptor. Ha estat, però, pensar així i entrar de nou en una segona lectura de l'obra perquè, de cop i volta, em semblava intuir que el món conceptual d'aquesta obra poètica lligava més del que inicialment pensava amb la seva obra narrativa. Calia veure de quina manera tot i arriscar-nos a una opinió que pogués ser o semblar massa agosarada.

Tot i la divisió en tres etapes que Bru de Sala estableix en el pròleg i que ens sembla exacta i correcta, voldríem globalitzar la interpretació d'aquests cinc llibres perquè, certament, hi ha una progressió creixent i travada que permet analitzar el llibre que els recull i unifica com un tot. Miquel Àngel Riera crea dos grans conceptes sobre els quals oscil·la tota la seva poesia: Nai i la Bellesa. Nai és ambivalent, és concret i abstracte. La Bellesa participa principalment d'aquesta segona condició. Probablement Nai, que unifica un valor doble, genera posteriorment el segon i li traspasa part dels valors que inicialment posseïa Nai qui, no ho

oblidem, sorgeix a l'inici de la seva obra. Un cop aquesta s'ha desenvolupat en diversos llibres sorgeix la bellesa que dona títol —igual que Nai— a un llibre. Aleshores Nai s'identifica més en el valor concret del primer ús; amb tot, Nai no es deslliura del valor ambivalent del primer llibre. En l'aspecte concret Nai és un receptor, un interlocutor absent, però també un cos concret i identificat, un tu amorós. Nai també és un tu vosaltes generalitzat. En l'aspecte abstracte Nai és, com es diu al pròleg, el Tot, l'Absolut, el Desig. Ho explicita el primer poema de *Biografia*: «D'entrada, Nai, diria que ho resumeixes tots». La bellesa, que es manifesta d'una manera explícita a meitat de l'obra, va adquirint un valor d'eix que centra i lliga la voluntat de l'home escriptor. La bellesa és més que l'harmonia física és, també, l'equilibri interior, la felicitat de l'home, la maduresa existencial, l'admiració per l'entorn. És, en darrer terme, una afirmació de vida. Entre els dos conceptes una materialitat objectiva: l'home.

En aquest punt la poesia de M.A. Riera es converteix en una proposta de reflexió sobre la vida i l'entorn i assoleix la condició filosòfica que em penso que defineix aquesta obra poètica com «una metafísica de comunitat humana». Els tres darrers llibres són ben significatius en relació amb el que diem. El primer dels tres *La bellesa de l'home* obre el camí que portarà fins a *Llibre de benaventurades*. Hi ha tot un itinerari concret: «D'entre tot l'espectacle sempre me qued amb l'home» (p. 97) que mostra la voluntat de descobrir l'home per fer possible «escriure l'evangeli de l'home segons l'home» (p. 188). Hi ha, doncs, una afirmació de comunitat humana que el porta a la defensa d'una afirmació personal i col·lectiva —«Deixau-me ser qui som»—, a descobrir la dualitat bé-mal, a reconèixer la inse-

guretat de l'home fins a arribar a *Llibre de benaventurades* on el marginat, l'heterodox, els valors marginals de la societat, participen de la seva comprensió.

La descoberta de l'home és, per tant, el camí d'aquest itinerari personal i interior del poeta. Però l'home concret no és la humanitat en abstracte. Aquest és un dels grans signes de particularitat de la poesia de M.A. Riera com explicita al poema VII de *La bellesa de l'home*: «d'home solitari», «el que duu un nom i un cognom», o el XIII, últim del llibre, «quan dic humanitat és que dic home». Aquest home concret és el que orientarà l'escriptura de *Llibre de benaventurades* i el que li dona el seu darrer sentit. Un exemple amb noms i cognoms concrets podrien ésser els poemes ocasionals. Concretament, doncs, que la Humanitat amb majúscules és un concepte inabastable l'home escriptor, coneixedor dels seus límits, dirigeix el seu interior, la seva preocupació cap a l'entorn que coneix, cap el coneixement de l'home concret que té més a prop.

I és en aquest punt que formularem el salt de la seva obra poètica a la seva narrativa i establím la hipòtesi que atorga a la primera el corpus de reflexió interior, de relació-interpretació amb l'entorn, de comunitat espiritual amb l'home concret, de bastida i clau intel·lectual on fonamenta la seva manera de ser, viure i interpretar el món. La seva obra narrativa esdevé aleshores la concreció, l'exemplificació d'aquesta comunitat amb l'home que pren el nom concret, la passió concreta, el drama concret viscut a la postguerra i que és el que viu l'Andreu Milà de la primera novel·la, l'heroiu de s'Almonia o cosí d'Andreu Milà de *Morir quan cal* o els altres personatges masculins i femenins de *L'endemà de mai* o *Panorama amb dona*. Almenys aquesta és la proposta d'anàlisi que plantejem.